

تأثیر دوگانگی مدیر عامل و عملکرد مالی بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت؛ با توجه به نقش تعدیل‌کنندگی ساختار مالکیت دولتی در شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران

فاطمه صراف^۱، رویا دارابی^۲، محمد محمدی^۳، بهنام کریمی دلداری^۴

تاریخ پذیرش ۱۴۰۱/۰۲/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۱۱

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر دوگانگی مدیر عامل و عملکرد مالی بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت؛ با توجه به نقش تعدیل‌کنندگی ساختار مالکیت دولتی در شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش از میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ می‌باشد. در این تحقیق از داده‌های پانل (تابلویی) با اثرات ثابت استفاده شده است. نتایج فرضیه‌های اول تا چهارم به ترتیب نشان داد که دوگانگی وظایف مدیرعامل بر مسئولیت اجتماعی شرکت، تأثیر معناداری و منفی دارد. عملکرد مالی شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت، تأثیر معناداری و مثبت دارد. ساختار مالکیت دولتی بر رابطه بین دوگانگی وظایف مدیرعامل و مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معناداری ندارد. ساختار مالکیت دولتی بر رابطه بین عملکرد مالی شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معنادار و مثبتی دارد.

کلمات کلیدی: دوگانگی مدیر عامل؛ عملکرد مالی؛ افشای مسئولیت اجتماعی شرکت؛ ساختار

مالکیت دولتی

۱. استاد یار گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران: Aznyobe@yahoo.com
۲. دانشیار گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران: royadarabi110@yahoo.com
۳. استادیار حسابداری، گروه حسابداری، دانشگاه غیرانتفاعی پرنسک: Mzk.mohamadi@gmail.com
۴. دانشجوی دکتری، رشته حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب: Behanmdeldar.67.1988@Gmail.com

۱- مقدمه

پرسش مهم و قابل توجه در عرصه حاکمیت شرکتی این است که آیا یک فرد (عمدتاً مدیر) می‌تواند در هر دو پست اصلی مدیریتی یعنی رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل به طور همزمان، حضور داشته باشد یا خیر؟ و اینکه آیا برای هر فرد با توجه به پیچیدگی‌های بازار فعلی، یک منصب کلیدی کفایت می‌کند یا خیر؟ این استدلال بر خلاف استدلال وحدت جهت در تصمیم‌گیری‌های شرکت‌ها حول بحث‌های تفکیک قوا می‌چرخد. این اختلاف نظر پیامدهای قابل توجهی دارد، زیرا مدیران نقش کلیدی در پیشبرد شرکت‌ها و عملکرد مالی و غیرمالی آن‌ها دارند. بر این مبنا مسأله مهم «دوگانگی وظایف مدیرعامل»^۱ پدید می‌آید. دوگانگی وظایف مدیر عامل بیان می‌کند که یک فرد مشابه به طور همزمان سمت‌های مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره شرکت را دارا می‌باشد (ووینیا و همکاران^۲، ۲۰۲۲). به بیانی دیگر، دوگانگی وظایف مدیر عامل زمانی اتفاق می‌افتد که پست‌های ریاست هیئت مدیره و مدیر اجرایی به طور مشترک توسط یک شخص اداره شود (اویار و همکاران^۳، ۲۰۲۱). رابرتز و همکاران^۴ (۲۰۰۵) استدلال کردند که دوگانگی وظایف مدیر عامل، استقلال هیئت‌مدیره را محدود کرده و در نتیجه سیستم کنترلی ضعیفی ایجاد می‌کند. ناسیتی^۵ (۲۰۱۹) بیان داشت که دوگانگی وظایف مدیر عامل قدرت زیادی به فرد می‌دهد که بر مبنای آن، احتمالاً اهداف شخصی را دنبال می‌کند و می‌تواند برای ارزش و عملکرد نهایی شرکت مضر باشد. از این نظر، جداسازی نقش‌های رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل می‌تواند اثربخشی مدیریت را بهبود بخشد، هزینه‌های نمایندگی را کاهش داده و عملکرد شرکت را بهبود دهد. رابینز و تیلور^۶ (۲۰۱۴) بیان کردند که جداسازی نقش‌های رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل، توانایی سازمان‌ها را برای انجام مسئولیت‌های امانت‌داری و اخلاقی آنها افزایش می‌دهد. در این میان، یکی از مسئولیت‌های اخلاقی و حرفه‌ای شرکت‌ها و سازمان‌ها در سال‌های اخیر، موضوع «افشای مسئولیت اجتماعی شرکت»^۷

1. CEO duality
2. Voinea et al
3. Uyar et al
4. Roberts et al
5. Naciti
6. Robbins and Taylor
7. Corporate social responsibility Disclosure

و به ویژه در حوزه‌های زیست محیطی می‌باشد که دغدغه بسیاری از افراد و اقشار در کشورهای مختلف، می‌باشد. «مسئولیت‌های اجتماعی شرکت» نه تنها شامل برآوردن نیازها و انتظارات سهامداران، بلکه نگرانی‌های اجتماعی و زیست محیطی همه سهامداران می‌باشد (اویار و همکاران، ۲۰۲۱). افشای مسئولیت اجتماعی شرکت به معنای تعهد مداوم شرکت به عمل اخلاقی به منظور حفظ روابط منصفانه با سهامداران است. از منظر تئوری، افشای مسئولیت اجتماعی نگرانی‌های سرمایه‌گذاران از ریسک‌های زیان‌بار شرکت را کاهش می‌دهد. سرمایه‌گذاران، شرکت‌هایی را که مسئولیت اجتماعی را افشا می‌کنند به منظور اجتناب از رفتارهای غیراخلاقی مانند اجتناب مالیاتی در نظر می‌گیرند (پورواکا و همکاران، ۲۰۲۲). شرکت‌ها موظفند در چهار زمینه افشاگری کنند: جامعه، محیط زیست، محل کار و محصول، اما جزئیات گزارش تا حد زیادی به صلاحدید مدیریت بستگی دارد و با توجه به دوگانگی وظایف مدیر عامل، سطح گزارش مسئولیت اجتماعی شرکت را می‌توان زیر سؤال برد (احمد و همکاران، ۲۰۱۷). در خصوص تأثیر دوگانگی وظایف مدیرعامل بر افشای مسئولیت اجتماعی، شاید و همکاران^۳ (۲۰۰۹) با بررسی شرکت‌های مالزیایی، هیچ ارتباطی بین دوگانگی مدیرعامل و کیفیت افشای مسئولیت اجتماعی شرکت پیدا نکردند. به همین ترتیب، چنگ و کورتنا^۴ (۲۰۰۶) ارائه کردند که دوگانگی مدیر عامل به میزان افشای داوطلبانه در شرکت‌های فهرست شده در بورس اوراق بهادار سنگاپور مربوط نمی‌شود. گل و لیونگ^۵ (۲۰۰۴) ارتباط دوگانگی مدیر عامل با افشای داوطلبانه کسب و کار کمتر را در محیط نهادی هنگ کنگ تأیید کردند. مطالعه آن‌ها نشان می‌دهد که دوگانگی مدیر عامل احتمال ارتباط شرکت‌ها با مسئولیت اجتماعی شرکت را به طور گسترده کاهش می‌دهد. اما عامل دیگر مهمی که می‌تواند تأثیر بسزایی بر ساز و کارهای مسئولیت اجتماعی شرکت داشته باشد، عملکرد مالی می‌باشد. سرمایه‌گذار اصلی یک شرکت سهامداران آن هستند که نگران سود شرکت هستند. بنگاه‌ها با عملکرد مالی بهتر می‌توانند مسئولیت‌های اجتماعی و عمومی خود را نشان دهد و از دعاوی

1. Purwaka et al
 2. Ahmad et al
 3. Said et al
 4. Cheng and Courtena
 5. Gul and Leung

قضایی اجتناب کنند. در مورد مقررات سازمانی، آن‌ها گزارش گسترده‌تری از فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت ارائه می‌دهند (گارسیا و همکاران، ۲۰۱۸). این ادعا توصیه می‌کند که عملکرد مالی به طور مثبت با افشای مسئولیت اجتماعی شرکت مرتبط باشد. اگرچه برخی از مطالعات در تضاد با ادعای فوق هستند، به طور متوسط بین عملکرد مالی یک شرکت و افشای مسئولیت اجتماعی شرکت آن ارتباط مثبت وجود دارد (وو و همکاران^۲، ۲۰۲۱). در نهایت موضوع مهمی که نباید از آن مغفول ماند، نوع ساختار مالکیت شرکت‌ها می‌باشد که می‌تواند نقش تأثیرگذاری در این بین ایفا نماید. عوامل متعددی از جمله ساختار مالکیت وجود دارد که تمایل شرکت‌ها را برای مشارکت و سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های افشای مسئولیت اجتماعی شرکت توضیح می‌دهد. ساختار مالکیت نشان‌دهنده توزیع حقوق صاحبان سهام نه تنها بر حسب آرا و سرمایه، بلکه بر اساس هویت سهامداران است. این توزیع سهام برای حاکمیت شرکتی، بسیار مهم است زیرا انگیزه‌های مدیران و در نتیجه عملکرد شرکت‌هایی را که آن‌ها اداره می‌کنند شکل می‌دهد. مطالعات قبلی گزارش کرده‌اند که ساختار مالکیت برای عملکرد اجتماعی شرکت اهمیت دارد. از آنجایی که مالکان مختلف ممکن است اهداف و استراتژی‌های تصمیم‌گیری متفاوتی داشته باشند، ارزش نسبی که آن‌ها برای ابتکارات و سرمایه‌گذاری‌های مسئولیت اجتماعی شرکت قائل می‌شوند می‌تواند بسیار متفاوت باشد (دخلی^۳، ۲۰۲۱). با توجه به مباحث مطرح شده و این مهم که بافت نهادی و سازمانی در شرکت‌هایی ایرانی، مستعد ایجاد دوگانگی وظایف برای مدیران عامل از یک سو و عملکرد مالی ضعیف به دلیل شرایط بحرانی کشور در زمینه اقتصادی می‌باشد، این مسائل می‌تواند تأثیر بسزایی بر نوع افشاگری شرکت‌های دولتی به ویژه در خصوص مسئولیت‌های اجتماعی آن‌ها داشته باشد، که پیشتر بنظر می‌رسد بدان پرداخته نشده است. همچنین، در این بین ساختار مالکیت شرکت‌های دولتی نیز موضوع بسیار مهمی است که می‌تواند روابط بین متغیرهای عنوان شده رو دستخوش تغییراتی عمده نماید و از این رو پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این پرسش است که آیا با توجه به وضعیت فعلی کشور، دوگانگی وظایف مدیر عامل و عملکرد

1. Garcia et al
2. Wu et al
3. Dakhli

مالی بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌های دولتی پذیرفته شده در بورس تأثیرگذار است یا خیر؟ و اینکه آیا ساختار مالکیت در شرکت‌های دولتی پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران می‌تواند بر این روابط مؤثر باشد یا خیر؟

۲- مروری بر ادبیات نظری پژوهش

حل مسأله عدم اطمینان در مورد معاملات شرکت‌ها (به ویژه شرکت‌های بزرگ) و ایجاد انگیزه برای طراحی استراتژی‌های آینده، امری بسیار ضروری است (ووینیا و همکاران، ۲۰۲۲). پنگ و همکاران^۱ (۲۰۱۰) و ژو^۲ (۲۰۱۹) اشاره کردند که ایجاد و بسط یک دیدگاه اقتضایی می‌تواند هنگام پرداختن به تأثیر دوگانگی مدیر عامل و عملکرد مالی بر افشای مسئولیت اجتماعی بسیار سازنده باشد. این امر به تعمیق آگاهی از تأثیرات جمعی مورد بحث در خصوص افشای مسئولیت اجتماعی، از طریق دوگانگی مدیر عامل، عملکرد تجاری و انواع مالکیت‌های دولتی مربوط است. ادبیات پژوهشی اخیر بر تفاوت در افشای مسئولیت اجتماعی در کشورهای در حال توسعه متمرکز شده است (گرای و بیینگتون^۳، ۲۰۰۷؛ سیال و همکاران^۴، ۲۰۱۸؛ رائف و همکاران^۵، ۲۰۲۱). در این راستا، دو نظریه متفاوت، یعنی «نظریه نمایندگی»^۶ و «نظریه مباشرتی»^۷ در ادبیات پژوهشی مورد استفاده قرار گرفته است. نظریه نمایندگی مبتنی بر این اعتقاد است که یک برخورد و تصادم قابل پیش‌بینی در کار بین مدیر (مالک) و افرادی که دستورات را اجرا می‌کنند (عامل‌ها) رخ می‌دهد. از آنجایی که فعالیت‌های نظارتی اغلب جایگزین بازده سهام‌داران می‌شود، این امر باعث ایجاد مسائل نمایندگی مرتبط با مخاطرات اخلاقی و بی‌نظمی داده‌ها می‌گردد. هنگامی که مدیران بر روی حداکثرسازی کارایی تمرکز می‌کنند، اطلاعات دقیق مربوط به ذینفعان مختلف تعدیل می‌شود (ووینیا و همکاران، ۲۰۲۲). زمانی که تصمیم‌گیرنده اصلی هیچ مالکیتی در شکل دادن به انتخاب‌های خود نداشته باشد،

1. Peng et al
2. Zhou
3. Gray and Bebbington
4. Sial et al
5. Rauf et al
6. Agency theory
7. Stewardship theory

امکان بروز مشکل نمایندگی، محتمل تر است. تئوری نمایندگی اذعان می‌کند که هیئت مدیره یک جزء ضروری در داخل تنظیم‌کننده به منظور تنظیم سرمایه‌گذاران و شرکت مورد نظر است. با توجه به موضوعات فوق، زمانی که مناصب مدیر عامل و رئیس هیئت مدیره توسط افراد مختلف به عهده گرفته می‌شود، منافع ذینفعان، بهتر و بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد (خلیف، ۲۰۰۸). این عدم دوگانگی اجازه می‌دهد تا فعالیت‌های احتمالی که ارزش سرمایه‌گذار را از بین می‌برند، به طور مؤثرتر مشاهده و تنظیم شود. در پرتو این مشکلات، تئوری نمایندگی، بر تفکیک نقش‌های مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره به منظور به حداقل رساندن عملکرد مالی و غیر مالی تأیید می‌کند (براون و شارما^۲ ۲۰۰۷). در مقابل، تئوری مباشرتی بیان می‌کند که مدیران، مباشران خوبی برای منابع هستند و ادغام نقش‌های اجرایی و ریاستی در یک شرکت واحد، فرصت تضاد ذاتی منافع بین مالکان و نهادهای مدیریتی را کاهش می‌دهد و در عین حال روند هماهنگی و تصمیم‌گیری را بهبود می‌بخشد. مروجین این نظریه اعلام می‌کنند که دوگانگی مدیر عامل رهبری قوی‌تری را القا می‌کند (ووینیا و همکاران، ۲۰۲۲). دونالدسون و داوی^۳ (۱۹۹۱) عقیده داشتند که ترکیب این دو کارکرد، کارایی شرکت را از طریق وحدت مدیریت ارتقا می‌دهد و منجر به کارایی و کیفیت بیشتر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت می‌شود.

برخلاف استدلال‌های دو دیدگاه تحت شواهد تجربی ارائه‌شده تا کنون، دوگانگی مدیر عامل در پارامترهای حسابداری مفید است در حالی که به طور بالقوه مسئولیت‌پذیری را کاهش می‌دهد و مدیر عامل را نسبت به تعهدات زیست‌محیطی و اجتماعی خود کمتر نگران می‌کند (شاپ و هیئفنر^۴، ۲۰۱۵). تنش بین این دو نظریه توسط «نظریه نهادی»^۵ که ارتباط بین محیط‌های یک سازمان را با اهداف مورد حمایت آن در نظر می‌گیرد و در عین حال مشروعیت آن را برجسته می‌سازد، مورد توجه قرار می‌گیرد. این نظریه قابلیت تئوری نمایندگی و مباشرتی را در سناریوهای مختلف توضیح می‌دهد و بهتر می‌تواند شیوه‌های ارتباط بین دوگانگی

1. Kholeif
2. Braun and Sharma
3. Donaldson and Davi
4. Tschopp and Huefner
5. Institutional theory

مدیرعامل، عملکرد مالی شرکت و افشای مسئولیت اجتماعی شرکت را تحت تأثیر شرکت‌های در تملک دولت توضیح دهد (ووینیا و همکاران، ۲۰۲۲). در خصوص بررسی ادبیات پژوهشی مرتبط با دوگانگی وظایف مدیرعامل و افشای مسئولیت اجتماعی شرکت، احمد و همکاران^۱ (۲۰۱۷)؛ بیان می‌دارند که دوگانگی مدیرعامل احتمالاً منجر به تمرکز قدرت و رفتار فرصت‌جویانه توسط مدیران می‌شود. دوگانگی مدیرعامل به وی قدرت بیش از حد بر فرآیندهای تصمیم‌گیری مانند توانایی تأثیرگذاری بر ترکیب هیئت مدیره و دوره تصدی، تنظیم دستور کارها و کنترل جریان اطلاعات و همچنین مقاومت در برابر تغییر با وجود کاهش عملکرد یا بی‌ثباتی را می‌دهد. بر این اساس، هیئت مدیره به عنوان نمایندگان سهامداران، از طریق کاهش نظارت و پاسخگویی، نقش حاکمیتی خود را به طور مؤثر ایفا نمی‌کند. هنگامی که یک شرکت توسط یک شخصیت مسلط رهبری می‌شود، احتمالاً منافع سهامداران مورد سوء استفاده قرار می‌گیرد. نтім و سوباروین^۲ (۲۰۱۳) بیان داشتند شرکت‌هایی که دارای حاکمیت شرکتی سالم (به دور از دوگانگی مدیرعامل) هستند معمولاً مسئولیت اجتماعی بیشتری دارند. دیوینی و همکاران^۳ (۲۰۱۳) نیز عنوان داشتند که تعجب‌آور نیست که دولت‌ها شروع به ترویج بهترین شیوه‌های حاکمیت شرکتی با هدف کمک به مدیریت شرکت‌ها به منظور اجرای بهتر مسئولیت‌های خود در قبال همه ذینفعان کرده‌اند. این استدلال یک پایه قوی برای ارتباط دادن عملکرد دوگانگی مدیرعامل با افشای مسئولیت اجتماعی شرکت فراهم می‌کند. دوگانگی مدیرعامل در کشورهای در حال توسعه به دلیل رواج مالکیت خانوادگی رایج است. به این ترتیب، این احتمال وجود دارد که این نقش دوگانه ممکن است بر شیوه‌های افشای مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر منفی بگذارد. در دیگر سو، خان و همکاران^۴ (۲۰۱۳) بیان داشتند که تغییرات در مسائل اجتماعی و سازمانی در کشورهای مختلف ممکن است پیامدهای متنوع ارتباط بین کیفیت افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و سود حاصل از کسب و کار را تبیین نماید. ون در لان اسمیت و همکاران^۵ (۲۰۰۵) شواهدی را کشف کردند که مؤلفه‌های اجتماعی و نهادی بر

1. Ahmad et al

2. Ntim and Soobaroyen

3. Devinney et al

4. Khan et al

5. Van der Laan Smith et al

کیفیت افشای مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر می‌گذارد. لین^۱ (۲۰۱۰) همچنین ادعا می‌کند که اگرچه دولت چین ابتکارات متعددی را برای تأیید مسئولیت اجتماعی شرکت ارائه کرده است، اما شرکت‌های چینی حاضر به قبول و ایجاد سازوکارهای مسئولیت اجتماعی شرکت نیستند؛ در حالی که دولت چین برخی از ابتکارات مسئولیت اجتماعی شرکت را راه‌اندازی کرده است، عوامل محدودکننده مورد توجه قرار نگرفته است و بر خلاف هم‌تایان غربی خود، مشتریان چینی در وادار کردن شرکت‌ها به تولید مسئولانه کالاها و امکانات عقب هستند. همچنین، شرکت‌هایی که عملکرد بهتری در مسئولیت اجتماعی شرکت دارند، توسط دولت تشویق نمی‌شوند. در ارتباط با نقش و تأثیرگذاری مالکیت دولتی نیز ون در لان اسمیت و همکاران (۲۰۰۵) بیان می‌کنند که تغییرات در طراحی سهام در سراسر ایالت‌ها می‌تواند بر ارتباطات سرمایه‌گذار-شرکت و نیز میزان افشای مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر بگذارد. می‌توان این نظریه را مطرح نمود که دارایی‌های دولتی ارتباط بین عملکرد تجاری و افشای مسئولیت اجتماعی شرکت را بر اساس سه توضیح آتی تضعیف می‌کنند. اول اینکه، وقتی اکثریت سهام در اختیار دولت است، تضادی در اهداف بین دولت و سرمایه‌گذاران خصوصی ایجاد می‌شود. به عنوان مثال، به طور بالقوه توسعه اجتماعی را به بهای حقوق صاحبان سهام افزایش می‌دهد، زیرا اهداف شرکت‌های دولتی شامل اهداف مالی و اجتماعی به طور همزمان بوده و مدیران اجرایی ممکن است به یک اولویت‌بندی غیربهبهینه بین این دو برسند. دوم، در مقایسه با شرکت‌های خصوصی، شرکت‌های دولتی کمک‌های اقتصادی و سیاسی از دولت دریافت می‌کنند (ووینیا و همکاران، ۲۰۲۲).

۳- پیشینه پژوهش

مرانی و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان « بررسی تأثیر قدرت مدیرعامل، ارتباطات سیاسی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر حساسیت سرمایه‌گذاری به وجه نقد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران » انجام دادند. سه (۳) فرضیه برای بررسی این موضوع تدوین و داده‌های مربوط به ۱۰۴ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی بین سال‌های

1. Lin

۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که قدرت مدیرعامل تأثیر منفی و معناداری بر حساسیت سرمایه‌گذاری به وجه نقد دارد، معیارهای ارتباطات سیاسی تأثیر منفی و معناداری بر حساسیت سرمایه‌گذاری به وجه نقد دارد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی تأثیر منفی و معناداری بر حساسیت سرمایه‌گذاری به وجه نقد دارد.

هاشمی تیله نوئی و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان « بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر هزینه بدهی و دسترسی به تأمین مالی از طریق بدهی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» انجام دادند. جامعه آماری این مطالعه را کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۳۹۶ تشکیل داده‌اند که با انجام محدودیت‌های برقرارشده در نهایت ۱۰۸ شرکت به عنوان نمونه‌ی مورد مطالعه تعیین گردیدند. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که مسئولیت اجتماعی تأثیر معناداری بر هزینه بدهی و تأمین مالی از طریق بدهی داشته است.

بخردی نژاد و ژولانژاد (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان « تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت با در نظر گرفتن نقش تعدیل‌گر ارزش ویژه نام و نشان تجاری» انجام دادند. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۶-۱۳۹۲ می‌باشد. حجم نمونه بر اساس روش حذف نظام‌مند بالغ بر ۱۷۹ شرکت می‌باشد. یافته‌ها نشان می‌دهد که بعد اقتصادی مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و محرک اعتبار ارزش نام و نشان تجاری، عواملی مثبت و قابل توجه برای همه چندک‌ها هستند. عامل محرک توسعه برند، تأثیر مثبت و قابل توجه‌ای را بر روی چندک‌های بالاتر عملکرد مالی شرکت می‌گذارد. یافته‌ها نشان‌دهنده تأثیر منفی بر عملکرد مالی شرکت در زمینه عامل محرک وفاداری به برند هستند.

لاله ماژین و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان « تأثیر مالکیت دولتی بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» انجام دادند. در این پژوهش، داده‌های ۷۳ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، جمع‌آوری و فرضیه تحقیق با استفاده از تحلیل ضرایب رگرسیون مورد آزمون قرار گرفته است. نتایج پژوهش بیانگر وجود رابطه مستقیم و معنادار بین مالکیت دولتی و عملکرد شرکت است، به عبارتی می‌توان بیان کرد شرکت‌هایی که

وابستگی دولتی دارند، این مالکیت بر عرضه و تقاضا شرکت‌ها تأثیرگذار می‌باشد. می‌توان گفت اثر نوسانات بازار بر سهام شرکت‌های دولتی بیشتر خواهد بود.

ووینیا و همکاران (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان « تأثیر دوگانگی مدیر عامل و عملکرد مالی بر افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت: شواهد تجربی از شرکت‌های دولتی در چین» انجام دادند. نتایج یک رابطه منفی بین دوگانگی مدیرعامل و افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت را نشان می‌دهد. شرکت‌هایی که عملکرد بهتری دارند، اطلاعات مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت را در مقایسه با شرکت‌هایی با عملکرد مالی ضعیف، بیشتر و با کیفیت‌تر افشا می‌کنند. این نقش عملکرد مالی در کیفیت افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت عموماً در شرکت‌های دولتی ارزشمند است. با این حال، در شرکت‌های دولتی نسبتاً کند است. نتایج نشان می‌دهد که ساختار رهبری دوگانه ارزیابی‌ها را کاهش می‌دهد و مسئولیت‌پذیری مدیران عامل را نسبت به سهامداران کاهش می‌دهد.

آنگ و همکاران^۱ (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان « رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و عملکرد مالی و اثر تعدیل‌کننده ساختار مالکیت: شواهدی از شرکت‌های فهرست شده چینی با آلودگی بالا » انجام دادند. این مقاله از داده‌های نمونه ۶۳۰۶ شرکت چینی فهرست شده به شدت آلاینده از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۹ برای بررسی تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های به شدت آلاینده بر عملکرد مالی شرکت استفاده می‌کند. مشاهده می‌شود که مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت می‌تواند تأثیر مثبتی بر عملکرد مالی در شرکت‌های فهرست شده چینی داشته باشد که به شدت آلوده هستند. با این حال، تمرکز مالکیت این تأثیر مثبت را کاهش می‌دهد، برعکس، تعادل مالکیت می‌تواند تأثیر مثبت مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها بر عملکرد مالی را ارتقا دهد. مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت، عملکرد مالی را در شرکت‌های غیردولتی در مقایسه با شرکت‌های دولتی، بهتر ترویج می‌کند.

وانگ و همکاران^۲ (۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان « تأثیر شرایط مالی بر افشای اطلاعات زیست محیطی شرکت‌های ساختمانی » انجام دادند. این مطالعه تجزیه و تحلیل داده‌های ثانویه ۶۰

1. Ang et al
2. Wang et al

شرکت ساختمانی فهرست شده را انجام می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که اهرم مالی (یعنی نسبت بدهی‌ها به دارایی‌ها) با سطح افشای اطلاعات محیطی همبستگی منفی دارد، در حالی که رابطه بین عملکرد مالی (یعنی بازده حقوق صاحبان سهام) و افشای اطلاعات محیطی معنی‌دار نیست. علاوه بر این، ساختار مالکیت (یعنی نسبت سهام دولتی) یک اثر تعدیل‌کننده منفی بر رابطه بین اهرم مالی و افشای اطلاعات محیطی دارد، به‌عنوان مثال، ساختار مالکیت شرکت‌ها را از فشارهای نهادی محافظت می‌کند (به‌جای اینکه شرکت‌ها را به آن‌ها متصل کند).

اویار و همکاران (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان « آیا مشارکت در مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها از توسعه بخش گردشگری حمایت می‌کند؟ اثر تعدیل دوگانگی کمیته مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و مدیرعامل» انجام دادند. داده‌ها از پایگاه‌های اطلاعاتی تامسون رويترز Eikon و بانک جهانی که سال‌های بین سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۹ را پوشش می‌دهند، بازیابی و تحلیل رگرسیون داده‌های پانل با اثرات ثابت اجرا شد. نتایج نشان می‌دهد که عملکرد زیست‌محیطی و اجتماعی شرکت‌های گردشگری، ورود گردشگران و دریافت‌های گردشگری را بهبود می‌بخشد. علاوه بر این، اولین تجزیه و تحلیل تعدیل نشان داد که وجود کمیته‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت تفاوت قابل توجهی در اتصال شیوه‌های زیست‌محیطی به توسعه بخش گردشگری ایجاد می‌کند. تجزیه و تحلیل تعدیل دوم نشان داد که دوگانگی مدیرعامل، ارتباط بین عملکرد مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و توسعه بخش گردشگری را بسته به بعد مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت تعدیل می‌کند.

موبین و همکاران^۱ (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان «رابطه بین دوگانگی مدیرعامل و عملکرد شرکت‌های تجاری: نقش تعدیل‌کننده اندازه شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت» انجام دادند. این مطالعه از مجموعه داده‌های شرکت‌های تجاری فهرست شده چینی موجود در پایگاه داده تحقیقات بازار سهام و حسابداری چین استفاده می‌کند. نتایج نشان داد که شرکت‌های بزرگ و شیوه‌های مسئولیت اجتماعی شرکت، اثرات تعدیل‌کننده مثبت و معنی‌داری را بر رابطه بین دوگانگی مدیرعامل و عملکرد شرکت نشان دادند. در مقابل، با دوگانگی مدیرعامل، شرکت‌های کوچک تأثیر تعدیل‌کننده منفی بر عملکرد شرکت نشان دادند.

۴- فرضیه های پژوهش :

- ۱) دوگانگی وظایف مدیرعامل بر مسئولیت اجتماعی شرکت، تاثیر معناداری دارد.
- ۲) عملکرد مالی شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت، تاثیر معناداری دارد.
- ۳) ساختار مالکیت دولتی بر رابطه بین دوگانگی وظایف مدیرعامل و مسئولیت اجتماعی شرکت تاثیر معناداری دارد.
- ۴) ساختار مالکیت دولتی بر رابطه بین عملکرد مالی شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت تاثیر معناداری دارد.

۵- نحوه اندازه گیری متغیرهای پژوهش

۱-۵- متغیر وابسته

• مسئولیت اجتماعی شرکت

در پژوهش حاضر برای اندازه گیری سطح افشای اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی شرکت‌ها، پس از مرور گسترده ادبیات مربوطه، چک لیست نهایی شامل ۲۳ نوع اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی تهیه شد که انتظار می‌رود به صورت داوطلبانه یا اجباری در گزارش‌های سالانه شرکت‌های ایرانی افشاء شود. بدین صورت که با مراجعه به گزارش‌های هیأت مدیره شرکت‌ها در بخش گزارش عملکرد اجتماعی شرکت، اگر هر یک از اطلاعات موجود در چک لیست توسط شرکت افشاء شده باشد عدد ۱ و در غیر این صورت خواهد گرفت و در انتها مجموع ابعاد مسئولیت اجتماعی به عنوان نمره افشای مسئولیت اجتماعی شرکت مدنظر قرار خواهد گرفت. چک لیست نهایی به شرح زیر است:

مسائل محیطی: کنترل آلودگی، جلوگیری از خسارات زیست محیطی، بازیافت با جلوگیری از ضایعات، حفظ منابع طبیعی، پژوهش و توسعه، سیاست زیست محیطی، سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیست محیطی، سایر مسائل محیطی.

محصولات و خدمات: توسعه محصول / سهم بازار، کیفیت محصول ISO، ایمنی و سلامت محصول، توقف تولید، سایر محصولات و خدمات

کار کنان: روابط اتحادیه، اشتراک در سود نقدی، مشارکت کارکنان، بهداشت ایمنی، مزایای بازنشستگی، سایر مشتریان.

مسئولیت‌های جامعه: سرمایه‌گذاری اجتماعی، حمایت از فعالیت‌های جامعه، هدایا و خدمات خیریه، اقدامات قانونی / دعاوی قضایی، فعالیت‌های مذهبی، فرهنگی، سایر مسئولیت‌های جامعه.

۲-۵- متغیرهای مستقل

• دوگانگی وظایف مدیرعامل

دوگانگی وظایف مدیرعامل، در صورتی که مدیرعامل، رئیس هیئت مدیره شرکت نیز باشد، عدد یک به این متغیر تعلق می‌گیرد و در غیر این صورت عدد صفر.

• عملکرد مالی شرکت

با توجه به نظرات متخصصین مالی در این مطالعه از معیار حسابداری نرخ بازده دارایی (تینگ و همکاران^۱، ۲۰۱۷ و انکوئیست و همکاران^۲، ۲۰۱۴)، جهت ارزیابی عملکرد مالی شرکت‌ها استفاده می‌شود:

۱. بازده دارایی‌ها: بازده مجموع دارایی‌ها (ROA) از طریق رابطه زیر محاسبه شده است:

مجموع دارایی‌های پایان دوره / سود خالص دوره مالی پس از کسر مالیات = ROA

۳-۵- متغیر تعدیلگر

• ساختار مالکیت دولتی

از نسبت سهام دولتی به کل سهام بدست می‌آید. شرکت‌های تحت کنترل دولت دارای هر دوی مدیریت ریسک کم و روابط نزدیک با بانک‌های دولتی می‌باشند؛ از این رو، ممکن است آن‌ها از مزایای بسیج منابع و سود دهی بالاتر لذت ببرند. از سوی دیگر، شرکت‌های تحت کنترل دولت دارای استقلال کمتری از دولت، برای مدیریت کسب و کار خود هستند. این امر نیز به نوبه خود منجر به ریسک سودآوری پایین‌تر به دلیل استثمار دولت می‌گردد.

نگاره (۱): اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش

1. Ting et al
2. Enqvist et al

علامت اختصاری در مدل تجربی پژوهش	نحوه محاسبه متغیر	معادل انگلیسی	نوع متغیر
			متغیر
CSR _{i,t}	<p>در پژوهش حاضر برای اندازه گیری سطح افشای اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی شرکت ها، پس از مرور گسترده ادبیات مربوطه، چک لیست نهایی شامل ۲۳ نوع اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی تهیه شد که انتظار می رود به صورت داوطلبانه یا اجباری در گزارش های سالانه شرکتهای ایرانی افشاء شود. بدین صورت که با مراجعه به گزارش های هیأت مدیره شرکت ها در بخش گزارش عملکرد اجتماعی شرکت، اگر هر یک از اطلاعات موجود در چک لیست توسط شرکت افشا شده باشد عدد ۱ و در غیر این صورت خواهد گرفت و در انتها مجموع ابعاد مسئولیت اجتماعی به عنوان نمره افشای مسئولیت اجتماعی شرکت مدنظر قرار خواهد گرفت. چک لیست نهایی به شرح زیر است:</p> <p>مسائل محیطی: کنترل آلودگی، جلوگیری از خسارات زیست محیطی، بازیافت با جلوگیری از ضایعات، حفظ منابع طبیعی، پژوهش و توسعه، سیاست زیست محیطی، سرمایه گذاری در پروژه های زیست محیطی، سایر مسائل محیطی.</p> <p>محصولات و خدمات: توسعه محصول / سهم بازار، کیفیت محصول ISO، ایمنی و سلامت محصول، توقف تولید، سایر محصولات و خدمات</p> <p>کارکنان: روابط اتحادیه، اشتراک در سود نقدی، مشارکت کارکنان، بهداشت ایمنی، مزایای بازنشستگی، سایر مشتریان.</p> <p>مسئولیت های جامعه؛ سرمایه گذاری اجتماعی، حمایت از فعالیت های جامعه، هدایا و خدمات خیریه، اقدامات قانونی / دعاوی قضایی، فعالیت های مذهبی، فرهنگی، سایر مسئولیت های جامعه.</p>	Corporate Social Responsibility	مسئولیت اجتماعی شرکت
CEO _{i,t}	<p>دوگانگی وظایف مدیرعامل، در صورتی که مدیرعامل، رئیس هیئت مدیره شرکت نیز باشد، عدد یک به این متغیر تعلق می گیرد و در غیر این صورت عدد صفر.</p>	معادل انگلیسی	متغیرهای مستقل
		CEO Duality	دوگانگی وظایف مدیرعامل

<p>FIP_{i,t}</p>	<p>با توجه به نظرات متخصصین مالی در این مطالعه از سه معیار حسابداری نرخ بازده دارایی (تینگ و همکاران، ۲۰۱۷ و انکوست و همکاران ۲۴، ۲۰۱۴)، نسبت کیو توین (تامسون و همکاران، ۲۰۰۶ و کابلرو و همکاران ۲۰۱۴) و حقوق صاحبان سهام (صحت و همکاران، ۱۳۹۰) جهت ارزیابی عملکرد مالی شرکت ها استفاده می شود.</p> <p>۱. بازده دارایی ها: بازده مجموع دارایی ها (ROA)، از طریق رابطه زیر محاسبه شده است:</p> <p>مجموع دارایی های پایان دوره / سود خالص دوره مالی پس از کسر مالیات = ROA</p> <p>۲. بازده حقوق صاحبان سهام: بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) از طریق رابطه زیر محاسبه شده است:</p> <p>حقوق صاحبان سهام در پایان دوره مالی / سود خالص دوره مالی پس از کسر مالیات = ROE</p> <p>۳. نسبت کیو توین: نسبت کیو توین، از طریق رابطه زیر محاسبه شده است:</p> <p>جمع دارایی های پایان دوره / ارزش بازار حقوق صاحبان سهامو ارزش دفتری بدهی = Tobin's Q</p>	<p>FINANCIAL performance</p>	<p>عملکرد مالی شرکت</p>
<p>علامت اختصاری در مدل تجربی پژوهش</p>	<p>نحوه محاسبه متغیر</p>	<p>معادل انگلیسی</p>	<p>نوع متغیر</p>
<p>STO_{i,t}</p>	<p>از نسبت سهام دولتی به کل سهام بدست می آید. شرکت های تحت کنترل دولت دارای هر دوی مدیریت ریسک کم و روابط نزدیک با بانک های دولتی می باشند؛ از این رو، ممکن است آن ها از مزایای بسیج منابع و سود دهی بالاتر لذت ببرند. از سوی دیگر، شرکت های تحت کنترل دولت دارای استقلال کمتری از دولت، برای مدیریت کسب و کار خود هستند. این امر نیز به نوبه خود منجر به ریسک سودآوری پایین تر به دلیل استثمار دولت می گردد.</p>	<p>state ownership</p>	<p>مالکیت دولتی</p>
<p>علامت اختصاری در مدل تجربی پژوهش</p>	<p>نحوه محاسبه متغیر</p>	<p>معادل انگلیسی</p>	<p>نوع متغیر</p>
<p>SIZE_{i,t}</p>	<p>از طریق لگاریتم طبیعی ارزش بازار سهام محاسبه می شود.</p>	<p>Firm Size</p>	<p>اندازه شرکت</p>

LEVE _{i,t}	از طریق اندازه گیری کل بدهی ها تقسیم بر دارایی کل اندازه گیری محاسبه می شود.	Leverage	اهرم
LIQ _{i,t}	نقدشوندگی شرکت <i>i</i> در سال <i>t</i> که برابر است با نسبت دارایی های جاری به بدهی جاری	Liquidity	نقدشوندگی
GRO _{i,t}	فرصت های رشد شرکت <i>i</i> در سال <i>t</i> که برابر است با حاصل جمع ارزش بازار حقوق صاحبان سهام و ارزش دفتری بدهی تقسیم بر ارزش دفتری دارایی ها.	Growth Opprtuuneies	فرصت های رشد
TAN _{i,t}	از طریق نسبت دارایی های ثابت مشهود به کل دارایی های شرکت بدست می آید.	Tangibility	دارایی های مشهود
INV _{i,t}	از طریق انحراف معیار سود پیش از کسر مالیات (در قیاس با سه سال پیش) تقسیم بر مجموع دارایی ها محاسبه می گردد.	Income volatility	نوسانات درآمد پیش از اخذ مالیات
MTB _{i,t}	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری از تقسیم حاصلضرب قیمت پایانی سهام در تعداد سهام منتشر شده در دست سهامداران به ارزش دفتری جمع کل حقوق صاحبان سهام شرکت بدست می آید.	Market to book value	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری

۶- مدل های رگرسیونی پژوهش

مدل رگرسیونی نخست برای آزمون فرضیه (۱):

$$CSR_{i,t} = \gamma_0 + \gamma_1 CEO_{i,t} + \gamma_2 SIZE_{i,t} + \gamma_3 LEV_{i,t} + \gamma_4 LIQ_{i,t} + \gamma_5 GRO_{i,t} + \gamma_6 TAN_{i,t} + \gamma_7 INV_{i,t} + \gamma_8 INV_{i,t} \epsilon_{i,t}$$

مدل رگرسیونی نخست برای آزمون فرضیه (۲):

$$CSR_{i,t} = \gamma_0 + \gamma_1 FIP_{i,t} + \gamma_2 SIZE_{i,t} + \gamma_3 LEV_{i,t} + \gamma_4 LIQ_{i,t} + \gamma_5 GRO_{i,t} + \gamma_6 TAN_{i,t} + \gamma_7 INV_{i,t} + \gamma_8 INV_{i,t} \epsilon_{i,t}$$

مدل رگرسیونی نخست برای آزمون فرضیه (۳):

$$STO_{i,t} + \gamma_4 SIZE_{i,t} + \gamma_5 LEV_{i,t} + \gamma_2 STO_{i,t} + \gamma_3 CEO_{i,t} * \gamma CSR_{i,t} = \gamma_0 + \gamma_1 CEO_{i,t} + \gamma_6 LIQ_{i,t} + \gamma_7 GRO_{i,t} + \gamma_8 TAN_{i,t} + \gamma_9 INV_{i,t} + \gamma_{10} INV_{i,t} \epsilon_{i,t}$$

مدل رگرسیونی نخست برای آزمون فرضیه ۴):

$$STO_{i,t} + \gamma_4 SIZE_{i,t} + \gamma_5 LEV_{i,t} + \gamma_2 STO_{i,t} + \gamma_3 FIP_{i,t} * \gamma CSR_{i,t} = \gamma_0 + \gamma_1 FIP_{i,t} + \gamma_6 LIQ_{i,t} + \gamma_7 GRO_{i,t} + \gamma_8 TAN_{i,t} + \gamma_9 INV_{i,t} + \gamma_{10} INV_{i,t} \varepsilon_i$$

۶- مدل‌های رگرسیونی پژوهش

۷- روش شناسی تحقیق

پژوهش حاضر بر مبنای هدف، از نوع کاربردی به شمار می‌آید. پژوهش حاضر از نقطه نظر روش استنتاج، از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد. این نوع از پژوهش مشتمل بر گردآوری اطلاعات دقیق به منظور آزمون فرضیه یا پاسخ به سؤالات مربوط به وضعیت فعلی موضوع مورد مطالعه می‌باشد. این پژوهش از دیدگاه فرآیند اجرایی از نوع پژوهش علی-همبستگی که با بهره‌گیری از اطلاعات تاریخی گذشته (شبه تجربی) و بر اساس استدلال قیاسی-استقرایی صورت می‌پذیرد که هدف از آن آزمون فرضیات بیان شده در جهت مشاهده رابطه علی میان متغیرهای مستقل و میزان اثرگذاری آن‌ها بر متغیر وابسته و کشف میزان همبستگی میان متغیرها است. همچنین قلمرو تحقیق بازه زمانی ۸ ساله از ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ را در بر گرفته و مکان تحقیق بورس اوراق بهادار تهران و مشتمل بر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس می‌باشد.

۸- تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش

۱-۸- آمار توصیفی

نگاره (۲): آمار توصیفی متغیرهای کمی پژوهش

متغیر	نماد متغیر	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
اهرم مالی	LEV	۰.۵۵۵	۰.۵۶۰	۱.۳۶۳	۰.۰۳۷	۰.۱۹۵	-۱.۰۲۶	۳.۰۶۴
عملکرد مالی شرکت	FIP	۰.۱۴۵	۰.۱۱۲	۰.۶۸۱	-۰.۴۰۰	۰.۱۴۵	۰.۸۲۹	۳.۹۱۸
نرخ بازده دارایی‌ها	ROA	۰.۱۰۸	۰.۰۸۹	۰.۶۲۶	-۰.۶۰۵	۰.۱۴۹	۰.۱۲۴	۵.۰۰۷
مسئولیت اجتماعی	CSR	۰.۴۶۶	۰.۴۸۳	۰.۷۶۶	۰.۱۰۰	۰.۱۵۲	-۰.۳۱۳	۱.۹۹۷

شرکت								
اندازه شرکت	SIZE	۱۴.۷۴۰	۱۴.۴۹۶	۲۰.۷۶۸	۱۱.۴۰۶	۱.۴۵۷	۰.۹۷۵	۴.۴۱۶
مالکیت دولتی	STO	۰.۵۰۸	۰.۵۹۴	۰.۹۷۸	۰.۰۰۰	۰.۳۴۰	-۰.۴۰۸	۱.۶۳۶
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری	MTB	۷.۷۷۸	۴.۳۴۳	۸۶.۵۶۵	-۵۹.۵۹	۱۰.۳۷۹	۲.۷۴۱	۱۹.۲۲۷
نوسانات درآمد پیش از اخذ مالیات	INV	۰.۰۹۹	۰.۰۸۶	۰.۶۶۸	۰.۰۰۳	۰.۰۷۳	۲.۴۶۲	۱۴.۸۸۶
نقدشوندگی	LIQUIDITY	۱.۵۱۲	۱.۲۹۲	۷.۷۴۲	۰.۲۰۹	۰.۹۴۱	۲.۶۳۱	۱۲.۵۵۳
فرصت های رشد	GRO	۴.۶۵۷	۲.۲۹۴	۲۹.۶۶۲	۰.۶۸	۵.۱۸۳	۲.۳۹۰	۹.۰۸۴
دارایی های مشهود	TANGIBILITY	۰.۲۶۴	۰.۲۲۲	۰.۹۳۲	۰.۰۰۰	۰.۱۸۳	۰.۹۱۵	۳.۲۸۸

از بین شاخص‌های مرکزی بیان شده میانگین مهم‌ترین آن‌ها محسوب می‌شود که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است. میانگین شاخص مناسبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌ها است. برای مثال میانگین متغیر اهرم مالی، برابر ۰/۵۵۵ می‌باشد که نشان می‌دهد بیشتر داده‌های مربوط به این متغیر حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی است. همانگونه که در نگاره (۲) مشاهده می‌شود میانه همین متغیر برابر با ۵۶۰ / است که نشان می‌دهد نیمی از داده‌های این متغیر کمتر از این و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار می‌باشد.

متغیر اهرم مالی حداقل ۰.۰۳۷ و حداکثر ۱.۳۶۳ می‌باشد بدین معنی که در بین ۱۲۹ شرکت برای ۸ سال یعنی حدود ۱۰۳۲ مشاهده بالاترین اهرم مالی ۱.۳۶۳ می‌باشد و کمترین مقدار ۰.۰۳۷ می‌باشد و بقیه شرکت‌ها مابین این ارقام می‌باشد.

۳-۸- آزمون فرضیه‌های پژوهش

• نتایج فرضیه اول

فرضیه اول:

دوگانگی وظایف مدیرعامل بر مسئولیت اجتماعی شرکت، تأثیر معناداری دارد.

برای آزمون این فرضیه از مدل شماره (۱) استفاده شده است:

$$CSRI_{i,t} = \gamma_0 + \gamma_1 CEO_{i,t} + \gamma_2 SIZE_{i,t} + \gamma_3 LEV_{i,t} + \gamma_4 LIQ_{i,t} + \gamma_5 GRO_{i,t} + \gamma_6 TAN_{i,t} + \gamma_7 INV_{i,t} + \gamma_8 INV_{i,t} \varepsilon_{i,t}$$

• نتایج آزمون انتخاب نوع داده‌های پژوهش برای فرضیه نخست
نگاره (۴): نتایج آزمون F لیمیر و آزمون هاسمن

آزمون	آماره	معناداری	نتیجه
آزمون F- لیمیر (چاو)	۷.۲۷۳	(۰.۰۰۰)	تایید مدل ترکیبی (پانل) در برابر مدل تلفیقی
آزمون هاسمن	۲۸.۴۰۶	۰.۰۰۰	تایید اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی

نتایج آزمون لیمیر که در جدول نگاره (۴) ارائه شده است، نشان می‌دهد که احتمال آماره آزمون F لیمیر کمتر از ۵ درصد می‌باشد و لذا برای تخمین مدل از روش ترکیبی استفاده می‌شود. با توجه به نتایج آزمون هاسمن برای تخمین نهایی مدل از اثرات ثابت استفاده می‌شود.

• نتایج برآورد مدل برای فرضیه نخست

نگاره (۵): نتایج آزمون فرضیه اول

نام متغیر	نماد	ضریب (Beta)	آماره t	P-Value	عامل تورم واریانس (VIF)
مقدار ثابت	α	۰.۵۵۶	۱۲.۶۸	۰.۰۰۰	---
دوگانگی وظایف	CEO	-۰.۰۰۳	-۲.۰۹۳	۰.۰۳۶	۱.۰۰۴
اندازه شرکت	SIZE	-۰.۰۰۵	-۱.۹۰۹	۰.۰۵۵	۱.۰۱۰
اهرم مالی	LEV	-۰.۰۳۳	-۱.۷۳۵	۰.۰۸۳	۱.۰۱۳
نقدینگی	LIQ	-۰.۰۰۰۵	-۰.۰۰۸	۰.۹۹۳	۱.۱۶۵
نسبت ارزش بازار به دفتری	MTB	۰.۰۰۰۳	-۲.۰۷۶	۰.۰۳۸	۱.۰۰۸
نوسان	INV	۰.۱۲۰	۲.۷۹۳	۰.۰۰۵	۱.۰۱۳
دارایی نامشهود	INTANGI	۰.۰۱۰	۱.۰۶۰	۰.۲۸۹	۱.۰۱۰۷
فرصت رشد	GRO	-۰.۰۰۰۶	-۱.۸۶۱	۰.۰۶۳	۱.۰۷۴
	AR(1)	۰.۴۶۲	۸.۳۷۰	۰.۰۰۰	
کل مدل رگرسیون	آماره F	P-Value	(D-W)	R^2 $AdjR^2$	
	۳۲.۴۰	۰.۰۰۰	۱.۹۷۶	$R^2 = ۰.۶۵$ $AdjR^2 = ۰.۶۲$	

نوع آزمون	مقدار	احتمال	نوع آزمون	مقدار	احتمال
گادفری	۷۲۸/۵۰	۰/۰۰۰	وایت	۱/۷۵۱	۰/۰۰۲

با توجه به نتایج آزمون فرضیه که در نگاره (۵) ارائه شده است نشان می‌دهد که مقدار آماره، F برابر با ۳۲.۴۰ $Prob$ محاسبه شده و برای آماره F مدل کمتر از سطح خطای ۵ درصد بوده و معنادار می‌باشد. معناداری آماره F نشان‌دهنده معناداری کل مدل است. ضریب متغیر دوگانگی وظایف مدیرعامل برابر با -۰.۰۰۳ و با توجه به سطح خطای مورد پذیرش ۰.۰۳۶ ، که کمتر از پنج درصد است، معنی دار می‌باشد؛ لذا نتایج نشان می‌دهد که دوگانگی وظایف مدیرعامل بر مسئولیت اجتماعی شرکت، تأثیر معناداری و منفی دارد. مقدار آماره دورین واتسون برابر ۱.۹۷۶ که در بازه ۱.۵ تا ۲.۵ قرار دارد و بیانگر عدم وجود خودهمبستگی بین جملات خطا در رگرسیون است. میزان ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده به ترتیب ۶۲% و ۶۵% هستند که نشان می‌دهد تقریباً ۶۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل و متغیرهای کنترلی قابل تبیین است. با توجه به اینکه مقادیر آماره VIF برای همه متغیرها کمتر از ۱۰ می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای مستقل تحقیق همخطی وجود ندارد. با توجه به آماره دورین-واتسون، فاقد مشکل خودهمبستگی است. نتایج آزمون گادفری و وایت به ترتیب حاکی از وجود خودهمبستگی سریالی (نوع دوم) و ناهمسانی واریانس در مدل رگرسیونی است. که با وزن دهی و استفاده از رگرسیون GLS رفع شده است.

• نتایج فرضیه دوم

- عملکرد مالی شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت، تأثیر معناداری دارد.

برای آزمون این فرضیه از مدل شماره (۲) استفاده شده است:

$$CSRI_{i,t} = \gamma_0 + \gamma_1 FIP_{i,t} + \gamma_2 SIZE_{i,t} + \gamma_3 LEV_{i,t} + \gamma_4 LIQ_{i,t} + \gamma_5 GRO_{i,t} + \gamma_6 TAN_{i,t} + \gamma_7 INV_{i,t} + \gamma_8 INV_{i,t} \varepsilon_{i,t}$$

- نتایج آزمون انتخاب نوع داده‌های پژوهش برای فرضیه دوم

نگاره (۶): نتایج آزمون F لیمیر و آزمون هاسمن

آزمون	آماره	معناداری	نتیجه
آزمون F- لیمیر (چاو)	۷.۲۲۰	(۰.۰۰۰)	تایید مدل ترکیبی (پانل) در برابر مدل تلفیقی
آزمون هاسمن	۲۸.۷۰۲	۰.۰۰۰	تایید اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی

نتایج آزمون لیمیر که در جدول نگاره (۶) ارائه شده است، نشان می‌دهد که احتمال آماره آزمون F لیمیر کمتر از ۵ درصد می‌باشد و لذا برای تخمین مدل از روش ترکیبی استفاده می‌شود. با توجه به نتایج آزمون هاسمن برای تخمین نهایی مدل از اثرات ثابت استفاده می‌شود.

• نتایج برآورد مدل برای فرضیه دوم

نگاره (۷): نتایج آزمون فرضیه دوم

نام متغیر	نماد	ضریب (Beta)	آماره t	P-Value	عامل تورم واریانس (VIF)
مقدار ثابت	α	۰.۵۳۵۲۴	۱۳.۲۳۴۲۷	۰.۰۰۰۰	----
عملکرد مالی	ROA	۰.۰۰۹	۳.۰۵۳	۰.۰۰۲	۱.۸۰۷
اندازه شرکت	SIZE	-۰.۰۰۲	-۰.۳۸۲	۰.۲۳۵	۱.۱۰۴
اهرم مالی	LEV	-۰.۰۴۹	-۲.۳۵۰	۰.۰۱۹	۱.۷۱۳
نقدینگی	LIQ	۰.۰۰۰۰۸	۰.۰۶۸	۰.۹۴۵	۱.۱۶۵
نسبت ارزش بازار به دفتری	MTB	-۰.۰۰۰۲	-۱.۴۶۷	۰.۱۴۲	۱.۰۲۰
نوسان	INV	۰.۱۱۵	۲.۷۶۰	۰.۰۰۵	۱.۰۱۳
دارایی نامشهود	INTANGI	۰.۰۱۰	۱.۰۴۶	۰.۲۹۵	۱.۱۰۷
فرصت رشد	GRO	-۰.۰۰۰۶	۱.۷۲۸	۰.۰۸۴	۱.۰۷۲
	AR(1)	۰.۴۶۲	۸.۱۷۲	۰.۰۰۰	
کل مدل رگرسیون		آماره F	P-Value	(D-W)	R^2 Adj R^2
		۳۲.۷۵	۰.۰۰۳	۱.۹۷۲	$R^2 = ۰.۶۵$ Adj $R^2 = ۰.۶۳$
نوع آزمون	مقدار	احتمال	نوع آزمون	مقدار	احتمال
گادفری	۷۲۱/۰۰	۰/۱۲۴	وایت	۱/۸۵	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج آزمون فرضیه که در نگاره (۷) ارائه شده است نشان می‌دهد که مقدار آماره، F برابر با 32.75 Prob محاسبه شده و برای آماره F مدل کمتر از سطح خطای ۵ درصد بوده و معنادار می‌باشد. معناداری آماره F نشان‌دهنده معناداری کل مدل است. ضریب متغیر عملکرد مالی برابر با 0.009 و با توجه به سطح خطای مورد پذیرش 0.002 ، که کمتر از پنج درصد است، معنی‌دار می‌باشد؛ لذا نتایج نشان می‌دهد که عملکرد مالی شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت، تأثیر معناداری و مثبت دارد. مقدار آماره دوربین واتسون برابر 1.972 که در بازه 1.5 تا 2.5 قرار دارد و بیانگر عدم وجود خودهمبستگی بین جملات خطا در رگرسیون است. میزان ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده به ترتیب 63% و 65% هستند که نشان می‌دهد تقریباً 65 درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل و متغیرهای کنترلی قابل تبیین است. با توجه به اینکه مقادیر آماره VIF برای همه متغیرها کمتر از 10 می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای مستقل تحقیق همخطی وجود ندارد.

• نتایج فرضیه سوم

- ساختار مالکیت دولتی بر رابطه بین دوگانگی وظایف مدیرعامل و مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معناداری دارد.

برای آزمون این فرضیه از مدل شماره (۳) استفاده شده است:

$$STO_{i,t} + \gamma_4 SIZE_{i,t} + \gamma_5 LEV_{i,t} + \gamma_2 STO_{i,t} + \gamma_3 CEO_{i,t} * \gamma CSRI_{i,t} = \gamma_0 + \gamma_1 CEO_{i,t} + \gamma_6 LIQ_{i,t} + \gamma_7 GRO_{i,t} + \gamma_8 TAN_{i,t} + \gamma_9 INV_{i,t} + \gamma_{10} INV_{i,t} \epsilon_i$$

• نتایج آزمون انتخاب نوع داده‌های پژوهش برای فرضیه سوم

نگاره (۸): نتایج آزمون F لیمیر و آزمون هاسمن

آزمون	آماره	معناداری	نتیجه
آزمون F - لیمیر (چاو)	۷.۲۷۳	(۰.۰۰۰)	تایید مدل ترکیبی (پانل) در برابر مدل تلفیقی
آزمون هاسمن	۲۹.۴۲۹	۰.۰۰۰	تایید اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی

نتایج آزمون لیمر که در جدول نگاره (۸) ارائه شده است، نشان می‌دهد که احتمال آماره آزمون F لیمر کمتر از ۵ درصد می‌باشد و لذا برای تخمین مدل از روش ترکیبی استفاده می‌شود.

• نتایج برآورد مدل برای فرضیه سوم

نگاره (۹): نتایج آزمون فرضیه سوم

نام متغیر	نماد	ضریب (Beta)	آماره t	P-Value	عامل تورم واریانس (VIF)
مقدار ثابت	α	۰.۵۵۵	۱۱.۲۷	۰.۰۰۰	---
دوگانگی وظیفه مدیر عامل	CEO	-۰.۰۱۴	-۴.۱۱۹	۰.۰۰۰	۳.۳۰۲
مالکیت دولتی	STO	-۰.۰۱۹	-۱.۲۱۲	۰.۲۲۵	۱.۶۳۴
دوگانگی وظیفه مدیر عامل * مالکیت دولتی	STO*CEO	-۰.۰۰۱	-۰.۱۳۶	۰.۸۹۱	۳.۰۹۷۶
اندازه شرکت	SIZE	-۰.۰۰۴	-۱.۴۸۷	۰.۱۳۷	۱.۰۱۳
اهرم مالی	LEV	-۰.۰۳۰	-۱.۴۱۳	۰.۱۵۷	۱.۰۱۴
نقدینگی	LIQ	-۰.۰۰۰۲	-۰.۱۶۵	۰.۸۶۸	۱.۱۶۷
نسبت ارزش بازار به دفتری	MTB	-۰.۰۰۰۳	-۲.۹۶۰	۰.۰۳۹	۱.۰۰۹
نوسان	INV	۰.۱۱۹	۲.۹۶۰	۰.۰۰۳	۱.۰۲۷
دارایی نامشهود	INTANGI	-۰.۰۱۰	۱.۱۳۹	۰.۲۵۴	۱.۱۰۷
فرصت رشد	GRO	۰.۰۰۰۶	۱.۷۵۶	۰.۰۷۹	۱.۰۸۲
	AR(1)	۰.۴۶۳	۸.۴۲۰	۰.۰۰۰	
کل مدل رگرسیون	آماره F	P-Value	(D-W)	R ² AdjR ²	
	۳۱.۶۱	۰.۰۰۰	۱.۹۸۲	R ² = ۰.۶۵ AdjR ² = ۰.۶۲	
نوع آزمون	مقدار	احتمال	نوع آزمون	مقدار	احتمال
گادفری	۷۲۵/۴۱	۰/۰۰۰	وایت	۱/۷۲۸	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج آزمون فرضیه که در نگاره (۹) ارائه شده است نشان می‌دهد که مقدار آماره، F برابر با ۳۱.۶۱ Prob محاسبه شده و برای آماره F مدل کمتر از سطح خطای ۵ درصد بوده و معنادار می‌باشد. معناداری آماره F نشان‌دهنده معناداری کل مدل است. ضریب متغیر دوگانگی وظیفه مدیر عامل * مالکیت دولتی با ۰.۰۰۱- و با توجه به سطح خطای مورد پذیرش ۰.۸۹۱، که بیشتر از پنج درصد است، معنی‌دار نمی‌باشد؛ لذا نتایج نشان می‌دهد که ساختار مالکیت دولتی بر رابطه بین دوگانگی وظایف مدیرعامل و مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معناداری ندارد. مقدار آماره دوربین واتسون برابر ۱.۹۸۲ که در بازه ۱.۵ تا ۲.۵ قرار دارد و بیانگر عدم وجود خودهمبستگی بین جملات خطا در رگرسیون است. میزان ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده به ترتیب ۶۲٪ و ۶۵٪ هستند که نشان می‌دهد تقریباً ۶۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل و متغیرهای کنترلی قابل تبیین است. با توجه به اینکه مقادیر آماره VIF برای همه متغیرها کمتر از ۱۰ می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای مستقل تحقیق همخطی وجود ندارد.

• نتایج فرضیه چهارم

• ساختار مالکیت دولتی بر رابطه بین عملکرد مالی شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معناداری دارد.

برای آزمون این فرضیه از مدل شماره (۴) استفاده شده است:

$$STO_{i,t} + \gamma_4 SIZE_{i,t} + \gamma_5 LEV_{i,t} + \gamma_2 STO_{i,t} + \gamma_3 FIP_{i,t} * \gamma CSR_{i,t} = \gamma_0 + \gamma_1 FIP_{i,t} + \gamma_6 LIQ_{i,t} + \gamma_7 GRO_{i,t} + \gamma_8 TAN_{i,t} + \gamma_9 INV_{i,t} + \gamma_{10} INV_{i,t} \epsilon_i$$

• نتایج آزمون انتخاب نوع داده‌های پژوهش برای فرضیه چهارم

نگاره (۱۰): نتایج آزمون F لیمیر و آزمون هاسمن

آزمون	آماره	معناداری	نتیجه
آزمون F - لیمیر (چار)	۷.۲۵	(۰.۰۰۰)	تایید مدل ترکیبی (پانل) در برابر مدل تلفیقی
آزمون هاسمن	۳۱.۰۱	۰.۰۰۰	تایید اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی

نتایج آزمون لیمر که در جدول نگاره (۱۰) ارائه شده است، نشان می‌دهد که احتمال آماره آزمون F لیمر کمتر از ۵ درصد می‌باشد و لذا برای تخمین مدل از روش ترکیبی استفاده می‌شود.

• نتایج برآورد مدل برای فرضیه چهارم

نگاره (۱۱): نتایج آزمون فرضیه چهارم

نام متغیر	نماد	ضریب (Beta)	آماره t	P-Value	عامل تورم واریانس (VIF)
مقدار ثابت	α	۰.۵۳۹	۱۱.۱۴۰	۰.۰۰۰	----
عملکرد مالی	ROA	۰.۰۰۹	۳.۰۵۳	۰.۰۰۲	۴.۱۳۹
مالکیت دولتی	STO	۰.۰۰۴	۲.۰۶۹	۰.۰۳۸	۲.۰۳۷
عملکرد مالی*مالکیت دولتی	STO*ROA	۰.۰۱۴	۴.۱۱۹	۰.۰۰۰	۴.۲۲۷
اندازه شرکت	SIZE	-۰.۰۰۲	-۰.۸۰۳	۰.۴۲۱	۱.۱۰۶
اهرم مالی	LEV	-۰.۰۵۲	-۲.۳۵۷	۰.۰۱۸	۱.۷۱۶
نقدینگی	LIQ	-۰.۰۰۰۱	-۰.۱۰۳	۰.۹۱۷	۱.۱۶۵
نسبت ارزش بازار به دفتری	MTB	-۰.۰۰۰۲	-۱.۴۱۸	۰.۱۵۶	۱.۰۲۱
نوسان	INV	۰.۱۱۶	۲.۷۹۹	۰.۰۰۵	۱.۰۲۷
دارایی نامشهود	INTANGI	۰.۰۱۰	۱.۱۴۱	۰.۲۵۳	۱.۱۰۸
فرصت رشد	GRO	-۰.۰۰۰۶	-۱.۸۱۵	۰.۰۶۹	۱.۰۸۰
	AR(1)	۰.۴۶۴	۸.۱۴۸	۰.۰۰۰	
کل مدل رگرسیون	آماره F	P-Value	(D-W)	R^2 $AdjR^2$	
	۳۲.۲۱	۰.۰۰۰	۱.۹۷۷	$R^2 = ۰.۸۵$ $AdjR^2 = ۰.۸۲$	
نوع آزمون	مقدار	احتمال	نوع آزمون	مقدار	احتمال
گادفری	۷۱۸/۸۱	۰/۰۰۰	وایت	۱/۸۷۶	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج آزمون فرضیه که در نگاره (۱۱) ارائه شده است نشان می‌دهد که مقدار آماره، F برابر با ۳۲.۲۱ محاسبه شده و برای آماره F مدل کمتر از سطح خطای ۵ درصد بوده و معنادار می‌باشد. معناداری آماره F نشان‌دهنده معناداری کل مدل است. ضریب متغیر عملکرد مالی*مالکیت دولتی با ۰.۰۱۴ و با توجه به سطح خطای مورد پذیرش ۰.۰۰۰۰، که کمتر از پنج درصد است، معنی‌دار نمی‌باشد؛ لذا نتایج نشان می‌دهد که ساختار مالکیت دولتی بر رابطه بین عملکرد مالی شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معناداری و مثبت دارد. مقدار آماره دوربین واتسون برابر ۱.۹۷۷ که در بازه ۱.۵ تا ۲.۵ قرار دارد و بیانگر عدم وجود خودهمبستگی بین جملات خطا در رگرسیون است. میزان ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده به ترتیب ۸۲٪ و ۸۵٪ هستند که نشان می‌دهد تقریباً ۸۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل و متغیرهای کنترلی قابل تبیین است. با توجه به اینکه مقادیر آماره VIF برای همه متغیرها کمتر از ۱۰ می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای مستقل تحقیق همخطی وجود ندارد.

۹- بحث و نتیجه‌گیری یافته‌های پژوهش

۹-۱- بحث و بررسی فرضیه نخست پژوهش

نتایج فرضیه نخست نشان داد که دوگانگی وظایف مدیرعامل بر مسئولیت اجتماعی شرکت، تأثیر معناداری و منفی دارد. با توجه به دامنه افشای اطلاعات زیست محیطی، نتایج تحلیل توصیفی حاکی از آن است که شرکت‌های مورد بررسی حجم ناکافی از اطلاعات را در طول دوره تحقیق افشا کرده‌اند. همچنین، تفسیر و تبیین نتایج از دیدگاه پژوهشگر نشان می‌دهد که شرکت‌های مورد بررسی از نظر دامنه فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی خود، بسته به اینکه پست‌های مدیرعامل و رئیس توسط یک فرد بوده یا نه، متفاوت هستند. دلیل اصلی این بود که دوگانگی مدیرعامل ممکن است منجر به اولویت دادن به منافع شخصی بر منافع شرکت شود، که پیامدهایی منفی بر اتخاذ شیوه‌های مسئولیت اجتماعی دارد. اما در موقعیت‌های دیگر، دوگانگی مدیرعامل ممکن است به مشروعیت بیشتر فرآیندهای کسب و کار کمک کند، زیرا

دانش و آگاهی زیادی از انتظارات و الزامات ذینفعان غیرمالی فراهم می‌کند، و بنابراین می‌توان انتظارات و الزامات مورد نظر را به طور مؤثرتری برآورده نمود. نتایج و یافته‌های این فرضیه، با یافته‌های پژوهش وینیا و همکاران (۲۰۲۲) و موبین و همکاران (۲۰۲۱) همسو می‌باشد.

۲-۹- بحث و بررسی فرضیه دوم پژوهش

نتایج فرضیه دوم نشان داد که عملکرد مالی شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت، تأثیر معناداری و مثبت دارد. مطابق با ادبیات پژوهشی پیشین در مورد رابطه بین عملکرد مالی و مسئولیت اجتماعی شرکت و همچنین نظریه ذی نفعان، فرض بر این بود که بازده دارایی‌ها (به عنوان شاخصه اصلی عملکرد مالی) تأثیر قابل توجهی بر مسئولیت اجتماعی شرکت دارد. همسو با فرضیه، نتایج ما نشان داد که مسئولیت اجتماعی شرکت به طور قابل توجهی، متأثر از بازده دارایی‌ها (به عنوان شاخصه اصلی عملکرد مالی) می‌باشد. به زعم پژوهشگر، اطلاعات در مورد موفقیت مالی شرکت باید با موقعیت شرکت نسبت به سهامداران، متعادل شود. یکی از راه‌ها در این خصوص افشای مسئولیت اجتماعی شرکت است. یافته‌های ما همچنین، همراستا با نظریه مشروعیت‌بخشی می‌باشد که بر مبنای آن، شرکت باید به طور مداوم به موازات ارزش جامعه عمل کند. نتایج با یافته‌های پژوهش حبیبی (۱۳۹۸)؛ وینیا و همکاران (۲۰۲۲)؛ آنگ و همکاران (۲۰۲۲) همسو بوده و در تضاد با پژوهش وانگ و همکاران (۲۰۲۲) می‌باشد.

۳-۹- بحث و بررسی فرضیه سوم پژوهش

نتایج فرضیه سوم نشان داد که ساختار مالکیت دولتی بر رابطه بین دوگانگی وظایف مدیرعامل و مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معناداری ندارد. در تبیین نتیجه حاصل باید عنوان داشت که معمولاً مالکان با سبقه دولتی کمتر از دیگر همتایان خود تمایل به افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت در بازار دارند و و شاید یکی از دلایل اصلی آن، ممانعت از دسترسی سایر سهامداران و ذینفعان در شرکت به اطلاعات محرمانه است تا از این طریق، راهبردهای مد نظر خود را که عموماً همسو با منافع آنهاست را از دیگران پنهان نمایند. نتایج با یافته‌های پژوهشی وینیا و همکاران (۲۰۲۲)؛ در تضاد می‌باشد.

۴-۹- بحث و بررسی فرضیه چهارم پژوهش

نتایج فرضیه چهارم نشان داد که ساختار مالکیت دولتی بر رابطه بین عملکرد مالی شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معنادار و مثبتی دارد. در خصوص تحلیل یافته‌ها می‌توان بیان داشت که تنظیم‌کننده‌ها بر اساس دلایل سیاسی با شرکت‌های دولتی متفاوت رفتار می‌کنند و در مقایسه با شرکت‌های خصوصی از مزایای مالی بیشتری برای آن‌ها استفاده می‌کنند. علاوه بر این، هنگامی که در مضیقه هستند، شرکت‌های دولتی احتمال بیشتری برای نجات پیدا می‌کنند. با توجه به پشتیبانی‌های مختلف سیاسی و غیره، مدیران عامل شرکت‌های دولتی به احتمال زیاد فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت خود را آشکار می‌کنند و اینکه دولت مرتباً از ناظران شرکت‌های دولتی نظرسنجی می‌کند و عملکرد مالی تجاری آن‌ها ممکن است تحت تأثیر بدنه سیاسی آن‌ها قرار گیرد. نتایج با یافته‌های پژوهشی وینیا و همکاران (۲۰۲۲)؛ همسو می‌باشد.

۱۰- پیشنهادات بر اساس نتایج حاصل از پژوهش

• پیشنهادات مرتبط با فرضیه اول

(۱) با توجه به نتایج حاصل و این مهم که در صورت وجود دوگانگی وظایف مدیرعامل، نظارت اولیه بر اقدامات مدیر عامل تا حد زیادی کاهش می‌یابد و مدیرعامل با قدرت زیاد توانایی بیشتری جهت کنترل افشای اطلاعات شرکت و همچنین انباشت اخبار بد شرکت خواهد داشت، لذا پیشنهاد می‌گردد که اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها (به ویژه شرکت‌های دولتی) و همچنین ذی‌نفعان کلیدی، نسبت به تفکیک وظایف مدیران عامل، دقت نظر ویژه‌ای داشته باشند.

(۲) با توجه به اهمیت روزافزون و فزاینده مقوله مسئولیت‌های اجتماعی در کشور، پیشنهاد می‌شود سازمان بورس اوراق بهادار تهران، قوانین سخت‌گیرانه و لازم‌الاجراتری در خصوص تفکیک وظایف مدیران عامل به منظور جلوگیری از سوءاستفاده‌های احتمالی، ارائه نماید.

• پیشنهادات مرتبط با فرضیه دوم

(۱) با توجه به نتایج و تأثیر مثبت عملکرد مالی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌های مورد پیشنهاد می‌گردد مدیران عامل، اهمیت بیشتری به شاخص‌های عملکرد مالی شرکت‌های مطبوع خود نظیر بازده دارایی و بازده حقوق صاحبان سهام از یک سو و همچنین، پیش‌بینی تنگناها و

محدودیت‌های مالی آتی از سوی دیگر داشته باشند، زیرا تمامی این موارد تأثیر بسزایی بر شاخص‌های مسئولیت اجتماعی شرکت و در نهایت عملکرد نهایی شرکت خواهد داشت.

• پیشنهادات مرتبط با فرضیه سوم و چهارم

از آنجا که ساختار مالکیت (به ویژه مالکیت دولتی)، قدرت و اثرگذاری زیادی بر عملکرد مالی و مسئولیت اجتماعی شرکت شرکت‌ها دارند، لذا به کارگزاران سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می‌گردد تا حد امکان بر نوع و میزان وظایف مدیرعامل و سطح افشای اطلاعات آگاهی پیدا نمایند تا از این طریق بتوانند اطلاعات اثربخش و کاربردی را در اختیار سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران مالی قرار دهند.

۱۱- پیشنهادات برای پژوهش‌های آتی

- ۱) پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، دیگر شاخص‌های سنجش عملکرد مالی نظیر بازده حقوق صاحبان سهام و کیوتوبین نیز ارائه گردد.
- ۲) پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، از دیگر روش‌های سنجش شاخص‌های مسئولیت اجتماعی نظیر چک لیست-های تحلیل محتوا نیز استفاده شود.

منابع

- بخردی نسب، وحید؛ ژولانزاد، فاطمه. (۱۳۹۹). تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت با در نظر گرفتن نقش تعدیل گر ارزش ویژه نام و نشان تجاری. حسابداری و منافع اجتماعی، ۱۰(۴)، ۷۲-۲۷.
- حبیبی، سیدسجاد. (۱۳۹۸). بررسی ارتباط بین محدودیت های مالی و مسئولیت اجتماعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پنجمین کنفرانس بین المللی علوم مدیریت و حسابداری، تهران.
- صبحی، نسترن؛ محمدزاده؛ امیر. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین عملکرد اجتماعی، ساختار مالکیت و حاکمیت شرکتی. دانش حسابداری مالی، ۵(۱)، ۱۵۱-۱۲۷.
- لاله ماژین، مریم؛ زلفی، حسن؛ بیات، مرتضی؛ سبحانی، علی. (۱۳۹۶). تأثیر مالکیت دولتی بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۹(۳۶)، ۱۵۱-۱۷۰.
- مرانی، فاطمه؛ صالحی، اله کرم؛ جرجرزاده، علیرضا؛ کعب عمیر، احمد. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر قدرت مدیرعامل، ارتباطات سیاسی و مسئولیت پذیری اجتماعی بر حساسیت سرمایه گذاری به وجه نقد در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. اقتصاد مالی، ۱۵(۵۷)، ۳۰۸-۲۸۵.

هاشمی تیله نوئی، مصطفی؛ داداشی، زینب. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر هزینه بدهی و دسترسی به تامین مالی از طریق بدهی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه تحلیل بازار سرمایه. ۱(۲)، ۸۵-۱۰۸.

Ahmad, N. B. J., Rashid, A., & Gow, J. (2017). CEO duality and corporate social responsibility reporting: Evidence from Malaysia. *Corporate Ownership and Control*, 14(2), 70-81.

Ahmad, N. B. J., Rashid, A., & Gow, J. (2017). CEO duality and corporate social responsibility reporting: Evidence from Malaysia. *Corporate Ownership and Control*, 14(2), 70-81.

Ang, R., Shao, Z., Liu, C., Yang, C., & Zheng, Q. (2022). The relationship between CSR and financial performance and the moderating effect of ownership structure: Evidence from Chinese heavily polluting listed enterprises. *Sustainable Production and Consumption*, 30, 117-129.

Braun, M., & Sharma, A. (2007). Should the CEO also be chair of the board? An empirical examination of family-controlled public firms. *Family business review*, 20(2), 111-126.

Cheng, E. C., & Courtenay, S. M. (2006). Board composition, regulatory regime and voluntary disclosure. *The international journal of accounting*, 41(3), 262-289.

Dakhli, A. (2021). The impact of ownership structure on corporate social responsibility: the moderating role of financial performance. *Society and Business Review*.

Enqvist, J., Graham, M., Nikkinen, J. (2014). The impact of working capital management on firm profitability in different business cycles: Evidence from Finland. *Research in International Business and Finance*, 32(4), 36-49.

Garcia, E. A. D. R., Sousa-Filho, J. M. D., & Boaventura, J. M. G. (2018). The influence of social disclosure on the relationship between Corporate Financial Performance and Corporate Social Performance. *Revista Contabilidade & Finanças*, 29, 229-245.

Gray, R., & Bebbington, J. (2007). Corporate sustainability, accountability and the pursuit of the impossible dream. *Handbook of sustainable development*, 376-394.

Gul, F. A., & Leung, S. (2004). Board leadership, outside directors' expertise and voluntary corporate disclosures. *Journal of Accounting and public Policy*, 23(5), 351-379.

Kholeif, A. (2008). CEO duality and accounting-based performance in Egyptian listed companies: A re-examination of agency theory predictions. In *Corporate governance in less developed and emerging economies*. Emerald Group Publishing Limited.

Mubeen, R., Han, D., Abbas, J., Álvarez-Otero, S., & Sial, M. S. (2021). The relationship between CEO duality and business firms' performance: the moderating role of firm size and corporate social responsibility. *Frontiers in psychology*, 12, 669715.

Naciti, V. (2019). Corporate governance and board of directors: The effect of a board composition on firm sustainability performance. *Journal of Cleaner Production*, 237, 117727.

Peng, M. W., Li, Y., Xie, E., & Su, Z. (2010). CEO duality, organizational slack, and firm performance in China. *Asia Pacific Journal of Management*, 27(4), 611-624.

Purwaka, A. J., Firmansyah, A., Qadri, R. A., Dinarjito, A., & Arfiansyah, Z. (2022). Cost of capital, corporate tax plannings, and corporate social responsibility disclosure. *Jurnal Akuntansi*, 26(1), 1-22.

Rauf, F., Voinea, C. L., Roijakkers, N., Naveed, K., Hashmi, H. B. A., & Rani, T. (2021). How executive turnover influences the quality of corporate social responsibility disclosure? Moderating role of political embeddedness: evidence from China. *Eurasian Business Review*, 1-25.

Robbins, W. A., & Taylor, G. (2014). Corporate governance practices: An exploratory study of the U.S. nonprofit healthcare sector. *American International Journal of Social Science*, 3(3), 1-10.

Roberts, J., McNulty, T., & Stiles, P. (2005). Beyond agency conceptions of the work of the non-executive director: Creating accountability in the boardroom. *British Journal of Management*, 16(1), 5-26.

Said, R., Zainuddin, Y. H., & Haron, H. (2009). The relationship between corporate social responsibility disclosure and corporate governance characteristics in Malaysian public listed companies. *Social Responsibility Journal*.

Sial, M. S., Zheng, C., Khuong, N. V., Khan, T., & Usman, M. (2018). Does firm performance influence corporate social responsibility reporting of Chinese listed companies?. *Sustainability*, 10(7), 2217.

Ting, H.I., Chueh, H., Chang, P.R. (2017). CEO power and its effect on performance and governance: Evidence from Chinese banks. *Emerging Markets Review*, 33(2), 42-61.

Uyar, A., Kuzey, C., Kilic, M., & Karaman, A. S. (2021). Does firms' CSR engagement support tourism sector development? Moderation effect of CSR committee and CEO duality. *Tourism Economics*, 13548166211024502.

Voinea, C. L., Rauf, F., Naveed, K., & Fratostiteanu, C. (2022). The Impact of CEO Duality and Financial Performance on CSR Disclosure: Empirical Evidence from State-Owned Enterprises in China. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(1), 37.

Wang, G., Zeng, S., Xia, B., Wu, G., & Xia, D. (2022). Influence of Financial Conditions on the Environmental Information Disclosure of Construction Firms. *Journal of Management in Engineering*, 38(1), 04021078.

Wu, S., Zhang, H., & Wei, T. (2021). Corporate Social Responsibility disclosure, media reports, and enterprise innovation: evidence from Chinese Listed Companies. *Sustainability*, 13(15), 8466.

Zhou, C. (2019). Effects of corporate governance on the decision to voluntarily disclose corporate social responsibility reports: evidence from China. *Applied Economics*, 51(55), 5900-5910.